

6.3. Пропозиції щодо вдосконалення та активізації співпраці між Україною і Китаєм у фінансово-економічній сфері

1. Виробнича кооперація між китайськими та українськими підприємствами. Для створення довготривалих взаємовигідних економічних відносин з Китаєм потрібно враховувати особливості ведення бізнесу китайськими компаніями як усередині країни, так і за кордоном. Відомо, що

Китай залишається одним із найбільших реципієнтів іноземних інвестицій і утримує цю позицію впродовж понад 30 років. Важливою причиною цього є те, що китайські підприємства в багатьох випадках розвивають коопераційні відносини з іноземними підприємствами, створюючи нові спільні підприємства з різними організаційно-правовими формами (акціонерні, товариства з обмеженою відповідальністю та ін.). Як правило, іноземний партнер отримує суттєву частку в статутних фондах новостворених підприємств та володіє контрольною часткою капіталу. Для китайської сторони важлива постійна присутність іноземного партнера, оскільки останній бере участь в управлінні підприємством, дбає про його розвиток та несе відповідальність за результати економічної діяльності.

У майбутньому кооперація в різних її формах має бути основою ділової співпраці українських компаній з китайськими партнерами.

2. Збільшення експорту продукції обробної промисловості з України в Китай. Сьогодні основним видом експортної продукції України в Китай є продукція мінерального та сировинного походження. Світовий досвід свідчить про те, що така форма експорту породжує проблеми волатильності експортних надходжень і невисокої доходності експортних операцій. Це також підтверджує досвід поставок української залізної руди до Китаю. Тривалий час лівову частку українського експорту в Китай становив експорт залізної руди (майже до 90%). Проте з часом Китай спромігся модернізувати свої металургійні заводи і налагодити власне видобування залізної руди. Крім того, істотно знизились світові ціни на мінерали, руди і метали. Це призвело до значного скорочення поставок української руди в Китай (приблизно на 65%), а також до зменшення надходжень валютної виручки в Україну, скорочення обсягів виробництва та гальмування економічного розвитку країни.

У стратегічному плані Україна має відходити від постачання сировинної та мінеральної продукції до Китаю і переорієнтовуватись на постачання готової продукції. Безумовно, вирішення цього завдання потребує застосування арсеналу інструментів промислової і структурної політики держави, а також впровадження системи заходів із заохочення і підтримки національного експорту.

Перспективним засобом для досягнення збільшення експорту української продукції до Китаю є створення українського логістичного центру в Казахстані, ініціатива щодо створення якого була висловлена

Президентом Казахстану під час участі Президента України в бізнес-форумі «Казахстан – Україна».

Слід звернути увагу і на можливості створення спільних українсько-китайських підприємств (близько 70% китайського експорту за кордон становить продукція, вироблена в Китаї на підприємствах з іноземними інвестиціями, а наразі китайські компанії є потужними інвесторами в інших країнах). Відповідно слід вдосконалити нормативно-правову базу України з метою спрощення порядку створення спільних підприємств з китайськими інвестиціями в Україні.

3. Участь України в проекті розбудови Шовкового шляху.

Останнім часом Китай активно розвиває ідею розбудови економічного та морського Шовкових шляхів, які мають з'єднати Китай з Європою. Китайська сторона серйозно розглядає Україну як транзитну країну, через яку ці шляхи потенційно можуть проходити. Під час відкриття представництва Китайської торгової асоціації в Києві 7 вересня 2015 р. голова асоціації Вейдзян Чжоу зазначив, «що завдяки щасливому випадку Україна географічно розташована дуже вигідно». На церемонії голова асоціації також запропонував українській стороні низку проектів, які спрямовані на залучення України до розбудови Нового шовкового шляху.

Уряд країни має уважно розглянути запропоновану техніко-економічну документацію і прийняти власні рішення, які б задовольнили обидві сторони. Зволікати з рішеннями сьогодні неможливо, оскільки, незважаючи на всю привабливість українського географічного положення, Україна не є єдиною країною, через територію якої Шовковий шлях може проходити. Вже сьогодні конкурентами України є Росія, Білорусь та Греція, з якими Китай на сьогодні активно співпрацює. Через територію Росії та Білорусі вже прокладено залізничну колію, яка з'єднує Китай з Європою. В Греції Китай на 50 років взяв у оренду морський порт Пірей, який за останні роки перетворився на один з найбільших європейських портів. Хоча ці шляхи не входять до маршруту Шовкового шляху, однак у випадку відсутності конструктивної позиції українського уряду та зволікання з реакцією на запропоновані проекти ніщо не завадить китайській стороні змінити свої початкові плани та обрати нових партнерів.

Участь України в розбудові транспортних Шовкових шляхів, крім економічного ефекту, матиме також і геополітичне значення. У випадку активної участі України в цьому проекті наша держава має шанс перетворитись на впливову регіональну країну і отримати в особі

Китаю могутнього партнера, що, в свою чергу, матиме незаперечне військово-політичне значення і сприятиме посиленню безпеки країни.

4. Українсько-китайська співпраця в енергетичній сфері. Наприкінці 2013 р. сторони підписали низку угод, спрямованих на активізацію економічної співпраці між Україною та Китаєм, включаючи інфраструктурні та енергетичні проекти. Однією з цих угод є угода про надання Китаєм Україні кредиту на суму 3,5 млрд дол. США на будівництво заводів з газифікації вугілля. Цей проект є достатньо перспективним з огляду на те, що він зорієнтований на вирішення енергетичних проблем у нашій країні. Враховуючи складну ситуацію в Україні з газопостачанням, а також наявність у Китаю досвіду та відповідних технологій з газифікації вугілля, можна зробити висновок про те, що кредитування будівництва заводів з газифікації вугілля в Україні могло би бути перспективним напрямом співпраці між Україною та Китаєм. Будівництво таких заводів дасть можливість зменшити потребу в імпорті, насамперед російського газу. Крім того, реалізація цього проекту дозволить створити нові робочі місця в регіонах залягання вугільних запасів, передусім Донецькій та Луганській областях. Однак при прийнятті рішення щодо імпорту китайських технологій варто провести ретельну експертизу, в першу чергу – на відповідність цих технологій міжнародним екологічним стандартам. І тільки за умов отримання позитивного висновку щодо такої відповідності можна було би приймати рішення щодо проведення закупівель китайських технологій та обладнання в рамках спільного українсько-китайського проекту.

5. Співпраця у сфері розвитку інфраструктури. В рамках пакету економічної співпраці між Україною та Китаєм Китай запропонував Україні будівництво глибоководного порту в Криму з відповідною портовою інфраструктурою. Вартість проекту становила близько 3 млрд дол. США. При цьому китайська сторона готова була виділити кредит і не вимагала державних гарантій. Водночас китайська сторона висувала вимогу щодо отримання 50% власності у статутному капіталі майбутнього підприємства, зайнятого обслуговуванням морського порту.

Слід зазначити, що Україна потребує сучасної портової інфраструктури, оскільки наявність морських портів у країні є важливим напрямком розширення торговельних шляхів. Україна має вигідне географічне положення, тому може запропонувати і транзитні шляхи для морських суден з інших країн. Будівництво глибоководного порту за участю китайських партнерів

варто розглядати як можливість розширення морських шляхів для українських суден та потенційних маршрутів перевезення українських товарів у інші країни світу. Іншим напрямом співпраці між Україною та Китаєм із будівництва глибоководного порту може стати прокладання альтернативного Морського шовкового шляху через територію України. Сьогодні навряд чи можна говорити про те, щоб Україна стала альтернативою Греції в побудові Морського шовкового шляху, однак це питання може розглядатися у перспективі.

Слід звернути увагу на те, що в травні 2015 р. Росія також проводила переговори з Китаєм з приводу будівництва глибоководного порту в Криму і сторони схвально поставились до ідеї його будівництва. Очевидно, що це не в інтересах України. Враховуючи ці обставини, уряд України має розглянути можливість будівництва такого порту на узбережжі материкової України. Потенційними ділянками для таких проектів можуть стати території портів Миколаєва, Чорноморська чи інші території.

6. Співпраця у сфері запровадження «зелених технологій». Починаючи з 2012 р. Китай активно реалізує стратегію «зеленого розвитку», що передбачена XII п'ятирічним планом розвитку економіки КНР. Китай активно інвестує в енерго- та ресурсозберігаючі технології для покращення стану довкілля, зменшення споживання енергоресурсів та мінеральної сировини. За темпами приросту інвестицій у зелені технології Китай сьогодні посідає одне з перших місць у світі. Враховуючи незадовільний екологічний стан в Україні, варто вивчати досвід Китаю у сфері розвитку «зелених технологій» та розробляти спільні з китайською стороною проекти. Крім того, з огляду на багатий досвід Китаю у сфері створення наукових та технологічних парків, перспективним видається створення спільного українсько-китайського наукового чи технологічного парку з розробки та запровадження «зелених технологій».

7. Реалізація проектів в агропромисловій сфері. В 2013 р. між Україною та Китаєм була підписана угода про реалізацію аграрних проектів, які стосуються освоєння орних земель та будівництва польових іригаційних проектів. Китайська сторона виступала з ініціативою вирощування в Україні рису за безводною технологією. Порівняно зі звичайним способом вирощування рису, ця технологія дозволяє зекономити близько 65% води та підвищити урожайність мінімум на 20%. Крім того, запровадження нових технологій вирощування рису дозволило б збільшити обсяг його власного виробництва в Україні та, відповідно, зменшити його імпорт.

Оскільки південні регіони України періодично потерпають від посухи, що негативно впливає на врожайність у цих регіонах, проект будівництва польових іригаційних споруд у цих районах із залученням китайських технологій виглядає достатньо перспективним. Китайські банківські установи та страхові компанії вже підтвердили свою зацікавленість у фінансуванні цих проектів на суму 1,5 млрд дол. США. Освоєння нових орних земель в Україні варто розглядати як перспективну можливість збільшувати експорт сільгоспродукції у КНР. З метою подальшого розвитку співробітництва України та Китаю в сільськогосподарській галузі варто створити спільний аграрний сільськогосподарський парк, діяльність якого можна спрямувати на дослідження та розробку нових технологій вирощування сільськогосподарської продукції та «зелених технологій» у галузі сільського господарства.

8. Спільний вихід українських і китайських підприємств на європейські ринки. Враховуючи стратегічну спрямованість України на інтеграцію в ЄС та прагнення Китаю зберегти свої позиції на європейському ринку (ЄС є найбільшим торговим партнером Китаю), уряд нашої країни разом із китайськими партнерами має розробити програму спільного виходу українських та китайських підприємств на європейський ринок. Одним із напрямів програми може бути створення логістичного центру для транзиту китайських товарів у Європу та постачання українських товарів до ЄС. До розроблення цієї програми мають бути залучені також представники провідних українських та китайських підприємств, наукові установи.

Іншим напрямом реалізації програми спільного виходу на європейський ринок може бути створення спільних підприємств на українській території із залученням китайських інвестицій. В умовах запровадження нової моделі розвитку Китаю, яка передбачає внутрішнє споживання як рушійну силу розвитку економіки, зростатимуть доходи китайських працівників, що знижуватиме привабливість китайського ринку з точки зору дешевої робочої сили та впливатиме на зростання ціни кінцевої продукції, в тому числі тієї, що експортується. Натомість рівень розвитку економіки України та доходів громадян відставатиме від китайського, що приваблюватиме іноземних інвесторів. З часом структура китайського експорту змінюватиметься до збільшення експорту більш високотехнологічної продукції, тоді як виробництво продукції низькокваліфікованою робочою силою буде переноситись в інші країни. Створення спільних підприємств за участю китайських інвесторів та налагодження виробництва, зокрема, продукції

легкої промисловості, товарів побуту, іграшок та іншої дозволить замінити імпорт цих товарів в Україну за рахунок власного виробництва та налагодити її експорт на європейський ринок і ринки інших країн. Привертає увагу і той факт, що китайське керівництво вже ретельно вивчає можливості перенесення виробництв за межі країни, зокрема в країни Центральної та Східної Європи. Співпраця між Китаєм і країнами Центральної та Східної Європи (*далі* – ЦСЄ) є важливою складовою досить великого і дієвого механізму співпраці Китай – ЄС.

У 2012 р. Китаєм та країнами Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) ухвалено спільне рішення (за ініціативою китайської сторони) про започаткування формату співробітництва «16+1». До формату «16+1» залучені: Албанія, Боснія та Герцеговина, Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Македонія, Польща, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія, Чорногорія, Чехія та Китай. З початку заснування відбулось п'ять самітів у форматі «16+1». Україна до цього процесу не залучена. Завдяки співпраці в рамках формату «16+1» було підписано багато угод з торгівлі та стимулювання взаємних інвестицій, сформовано законодавчу базу для подальшого зміцнення співробітництва.

У 2014 р. обсяг торгівлі між Китаєм і країнами ЦСЄ сягнув 60,2 млрд дол. США, тобто становив майже десяту частину обсягу торгівлі з усіма європейськими країнами. Загальна сума інвестицій китайських компаній у регіон ЦСЄ до 2014 р. досягла 5 млрд дол. США. Натомість інвестори з країн ЦСЄ за той самий період вклали 1,2 млрд дол. США в китайську економіку.

Україна має виключне географічне положення та необхідні ресурси для того щоб співпрацювати з Китаєм як у форматі «16+1» з його розширенням до формату «17+1», так і в двосторонньому форматі, що також має значний потенціал та переваги. Однак для реалізації зазначеного потенціалу потрібні стратегічне бачення та відповідальні дії українського керівництва.

Держава (через відповідні установи) має брати активну участь у створенні необхідних умов для спільного виходу українських та китайських підприємств на європейський ринок. Україна потенційно може бути логістичним центром транзиту китайських товарів у Європу.

9. Спільний Українсько-китайський банк розвитку. Для реалізації спільних з Китаєм проектів доцільно було б розглянути можливість створення спільного Українсько-китайського банку розвитку. Китай має багатий досвід у сфері започаткування та діяльності банків розвитку, які

беруть активну участь у фінансуванні будівництва стратегічних транспортних та інфраструктурних проектів як усередині країни, так і за кордоном. Зокрема, Банк розвитку Китаю, Сільськогосподарський банк розвитку, Банк Китаю вже активно працюють не тільки у своїй власній країні, а й за кордоном. *Створення спільного з Китаєм банку розвитку дасть можливість залучати необхідні ресурси безпосередньо як від китайських банківських установ, так і виходити на зовнішні ринки капіталу.*

10. Стимулювання залучення китайських інвесторів до купівлі цінних паперів на фондовому ринку України. Уряд Китаю оголосив про свої наміри розглянути питання залучення китайських інвестиційних компаній та компаній з управління активами до фондових майданчиків України. За останні роки Китай перетворився на одного з найбільших інвесторів у світі, включаючи вкладення портфельних інвестицій. З огляду на виснаження фінансово-інвестиційної сфери України та дефіцитність платіжного балансу, *уряд України має розробити програму залучення іноземного капіталу на фондовий ринок України. До цієї програми варто включити перелік заходів і механізмів, детально розглянутих у підрозділі 3.4, та передбачити окремий пакет стимулів для китайських інвесторів.*

11. Співпраця у сфері валютно-фінансових відносин. Стабільність національної валюти є ключовим фактором сталого розвитку країни. Нерозсудлива валютна політика в Україні поглибила економічний спад та дестабілізувала фінансову систему країни. За останні три роки Україна втратила дві третини своїх валютних резервів. Водночас у світі посилюється тенденція до застосування національних валют у міжнародних торговельно-розрахункових операціях, зокрема це стосується китайського юаню. Більшість країн Центральної Азії та кілька країн Східної Азії вже перейшли до застосування національних валют у міжнародних валютно-кредитних операціях з Китаєм, що знижує валютні ризики для цих країн. Крім того, низка центральних банків використовує юань як резервну валюту. *Національний банк і Уряд України повинні сприяти більш широкому застосуванню національних валют у розрахункових, платіжних та кредитних операціях між Україною та Китаєм.*

Таким чином, активізація фінансово-економічного співробітництва між Україною та Китаєм, а також вдосконалення форм і методів співпраці передбачають вирішення таких завдань, як: реалізація спільних проектів в агро-промисловому комплексі (збільшення експорту сільськогосподарської

Вплив глобальних фінансів на валютно-фінансову систему України

продукції, створення інфраструктури експорту в Китай), розвиток коопераційних зв'язків між підприємствами і збільшення експорту готової української продукції, забезпечення спільного виходу українських і китайських підприємств на європейські ринки, участь України в трансконтинентальних проектах Китаю щодо розбудови сухопутного та морського поясів Шовкового шляху, участь у створенні міжнародного логістичного центру для збільшення потоків китайських товарів через Україну та вітчизняних товарів на ринок ЄС, посилення співпраці в енергетичній галузі та галузі розвитку інфраструктури, спільна діяльність у сфері запровадження «зелених технологій», у перспективі – вихід українських компаній на ринок капіталу Китаю та посилення співробітництва у сфері валютних відносин і проведення зовнішньоекономічних розрахунків.